

**WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA – KSIĄŻNICA KOPERNIKAŃSKA
W TORUNIU – Pomnik Mikołaja Kopernika w Toruniu w zbiorach
ikonograficznych Książnicy Kopernikańskiej.**

Aleksandra Męczekalska
Dział Zbiorów Specjalnych

Pomnik Mikołaja Kopernika w Toruniu

Prezentowane grafiki, rysunki i fotografie pochodzą ze zbiorów specjalnych (zbiory ikonograficzne) Książnicy Kopernikańskiej w Toruniu i zostały zdigitalizowane w naszej Książnicy, przez pracownika Pracowni Digitalizacji Tomasza Dorawę.

Pomnik Mikołaja Kopernika w Toruniu autorstwa Christiana Friedricha Tiecka został odsłonięty w 1853 roku w południowo-wschodnim narożniku Rynku Staromiejskiego. Pomnik jest jednym z najważniejszych symboli Torunia, dlatego poświęcimy mu trochę uwagi, pokażemy grafiki, rysunki, fotografie i dokumenty z okresu początkowego powstania pomnika, kiedy apelowano do społeczeństwa o zbiórki pieniężne na powstanie pomnika, pokażemy rysunki różnych projektantów, z których ostatecznie wybrano projekt autorstwa Christiana Fryderyka Tiecka, sam moment odsłonięcia ze zgromadzonym licznie tłumem, wreszcie pomnik w ostatecznej formie– w kolejnych, następujących po sobie latach. Zapraszamy do obejrzenia prezentacji!

Apel Towarzystwa "Der Copernicus-Verein" w Toruniu o składki na budowę pomnika Mikołaja Kopernika

Apel ze stycznia 1853 roku towarzystwa „Der Copernicus-Verein”, który podpisali: T. Koerner, Dr Lauber, Tischer, Dr Brohm, G. Weese.

Towarzystwo powołano już w 1839 r. w celu budowy pomnika. Ponad 2/3 kosztów budowy pokrytych zostało przez miasto oraz pruskiego króla Fryderyka Wilhelma IV, pozostała część pochodziła ze zbiorów pieniężnych prowadzonych w całych Prusach.

Apel oprócz tekstu zawiera dwie grafiki przedstawiające globus Ziemi oraz projekt pomnika Mikołaja Kopernika w Toruniu autorstwa Christiana Friedricha Tiecka.

Sygnatura: Teka 9/58

LIVING WITH

erlauben wir uns mit hoher Genuehmigung eine Besuchsliste für das
hier zu errichtende Observatorium, Denkmal zu überreichen, und davon zum
Zweck der endlichen Vollendung desselben, wie ein Interesse der Wissen-
schaft und Kunst, die erwerbende Bitte zu knüpfen.

durch geeignete Sammlung von Beiträgen das Gelingen unsers Unternehmens gencigtast unterstützt zu wollen.

Indem wir noch auf die Versicherung der unentgeltlichen Verwendung eines Angebots für Taten, welcher einen Theil beiträgt, besage der Subscriptions-einladungsliste aufmerksam zu machen uns gestatten, bitten wir ergeben, die eingehenden Beiträge unter Beischluß der Liste.

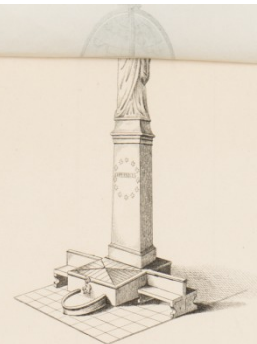
An das Cassen-Curatorium des Copernicus-
Vereins zu Thorn

welches die Portofreiheit genießt, abzuschenden.

Thorn, im Januar 1853.

Der Copernicus-Verein.

Koerner, Dr. Lauber, v. Fischer, Dr. Richm. Wapf.

Das Copernicus-Denkmal in Thorn,
dem Geburtsorte des Astronomen

schon noch in diesem Jahre errichtet werden; die große Bronze-Statue, von Tisch modellirt und von Tschert gegossen und errichtet, ist vollendet, auch das granitene Podestel bereits in Arbeit gegeben. Es fehlten indessen noch zur Deckung des Kosten des letzteren mehrere Hundert Thaler.

Alle Vorhändler des edelsten Erfinders seiner Zeit und alle Freunde des wissenschaftlichen Fortschritts werden ergebenst gebeten:

uns durch Zeichnung eines freiwilligen Beitrages zur Vervollendung
des Denkmals zu unterstützen.

Einem Felsen, der mindestens Einen Meter betrug, sahen wir hier,
mit der unentgeltliche Einsendung des mit der Aufstellung des Denkmals
einreichenden Denkschrift, in eleganter Form, mit der Orthographie des
Denkmals und eines Facsimile der Handschrift von Copernicus zu

Thorn, in Januar 1853.

Der Copernicus Verein.

Koerner, Dr. Lauber, v. Fischer, Dr. Buchm. Wiese.

Verzeichniss der freiwilligen Beiträge zum Copernicus-Denkmal.

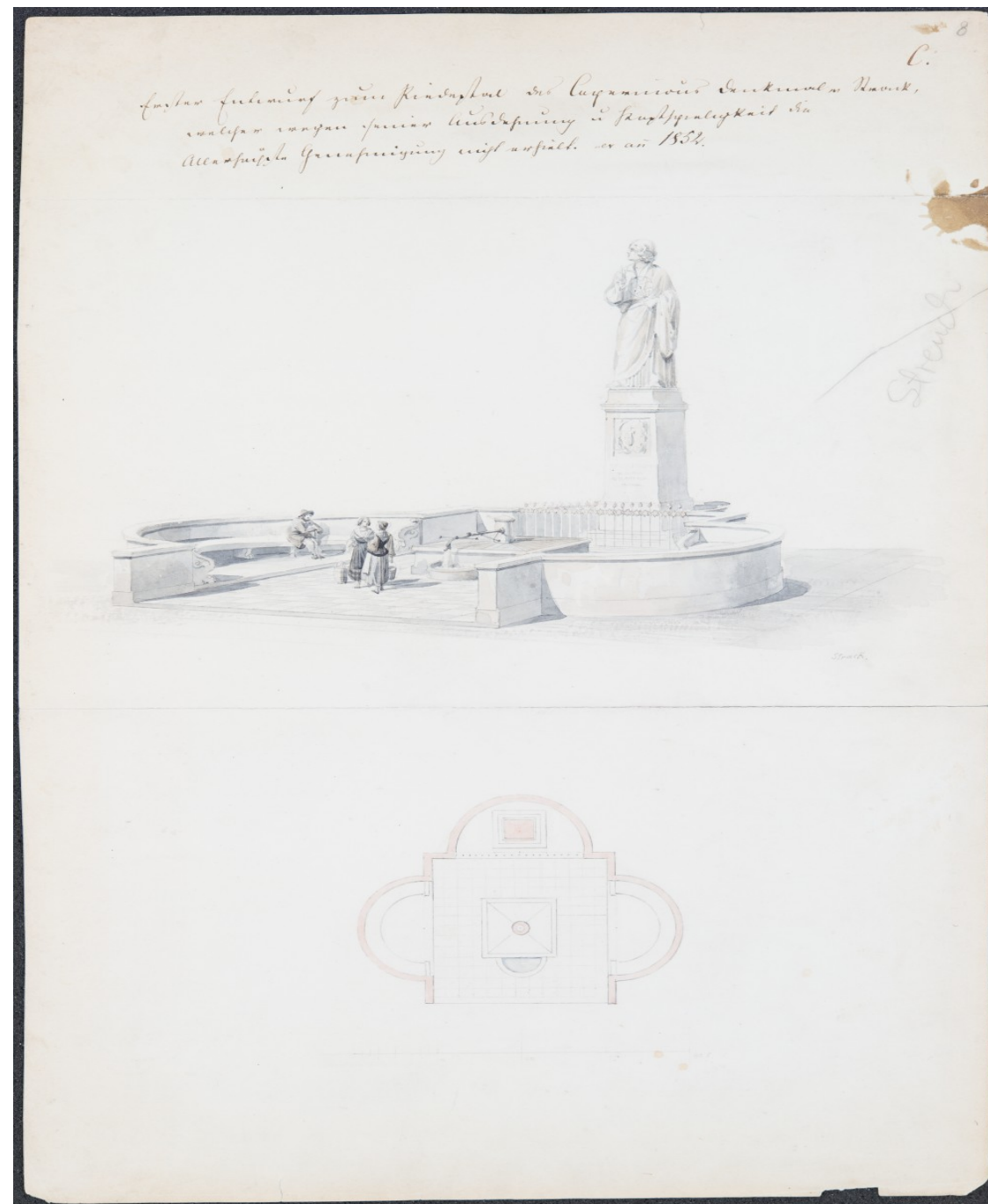
	<i>Namen.</i>	<i>Stand.</i>	<i>Wohnort.</i>	<i>Relig.</i>	

Projekt pomnika Mikołaja Kopernika w Toruniu autorstwa Johanna Heinricha Stracka z 1846 roku

Niezrealizowany projekt pomnika, którego autor był znanym berlińskim architektem i ściśle współpracował z Fryderykiem Tieckiem, ale to projekt Tiecka ostatecznie zrealizowano.

Rysunek sygnowany przez autora: Strack.

Sygnatura: Teka 9/60

Projekt pomnika Mikołaja Kopernika w Toruniu autorstwa Johanna Heinricha Stracka z 1846 roku

Niezrealizowany projekt autorstwa
Johanna Heinricha Stracka z 1846 roku
przedstawia cokół i pomnik bez
studzienki i ławek.

Jest to sygnowany rysunek przez autora,
w prawym dolnym rogu.

Sygnatura: Tekla 9/59

Niezrealizowany projekt pomnika Mikołaja Kopernika w Toruniu z około 1846 roku

Jednobarwny rysunek przedstawia niezrealizowany projekt pomnika Mikołaja Kopernika w Toruniu nieznanego autora- może to być Coulion?, jak wynika z nieczytelnego opisu w języku niemieckim znajdującego się powyżej rysunku.

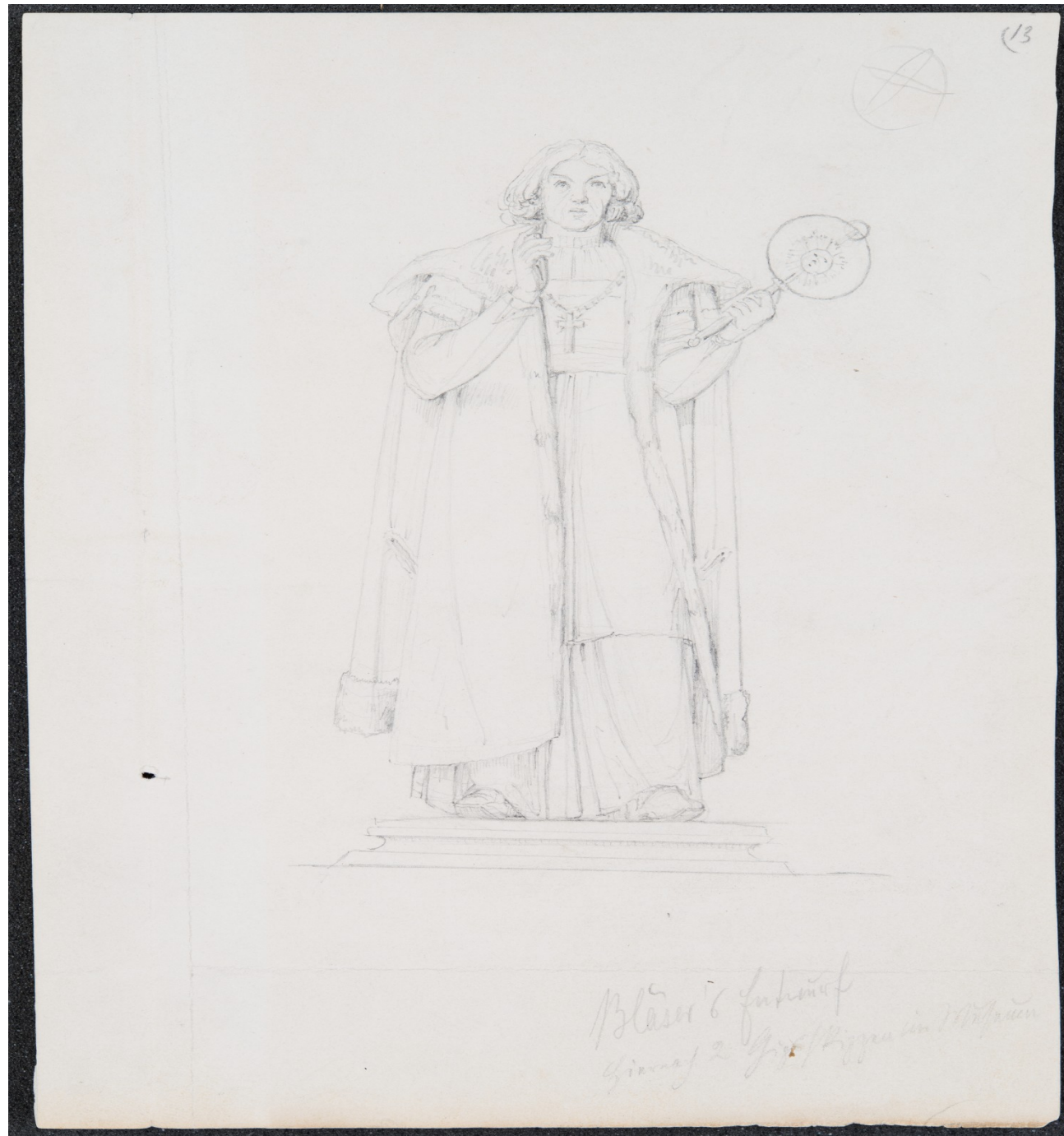
Sygnatura: Tekla 9/62

Projekt pomnika Mikołaja Kopernika w Toruniu z 1847 roku, którego autorem był Gustav Bläser

Rysunek z 1847 roku przedstawia niezrealizowany projekt rzeźbiarza, Gustava Bläsera, który to projekt nie zyskał szczególnego uznania w oczach członków towarzystwa Copemicus-Verein.

Sygnatura: Teka 9/67

Projekt pomnika Mikołaja Kopernika w Toruniu autorstwa Christiana Friedricha Tiecka, rysunek z 1852 roku

Wstępny projekt Tieck ukończył już w 1843 roku.

Przyjęty i zrealizowany projekt pomnika, który widzimy dzisiaj na rynku toruńskim przedstawia Mikołaja Kopernika ubranego w togę profesorską, który w swojej lewej ręce trzyma sferę armilarną, a palcem prawej ręki wskazuje niebo, co ma wskazywać na powiązania Kopernika z astronomią i badaniami nieba. Pomnik znajduje się na cokole, wokół którego znajdują się połączone z nim kamienne ławki, natomiast przed nim znajduje się kamienna studzienka.

Sygnatura: Teka 9/66

Odsłonięcie pomnika Mikołaja Kopernika w Toruniu

Jest to drzeworyt sztorcowy barwny. Przedstawia odsłonięcie pomnika Mikołaja Kopernika w Toruniu 25.X.1853 r. Autorem grafiki jest Eduard Gaertner.

W chwili odsłonięcia pomnika otaczały go trzy trybuny: dla prominentnych gości przy południowej pierzei Rynku, dla chórów od strony zachodniej, od wschodu prywatna trybuna z miejscami do wynajęcia. Na ratuszu powiewała nowa flaga miejska, ponadto Rynek przyozdabiały liczne mniejsze flagi. Mistrzem ceremonii był burmistrz Torunia Theodor Körner.

Sygnatura: Tekla 9/96

Ryciny przedstawiające pomnik Kopernika w Toruniu

Jest to staloryt barwny z około 1860 roku. Rytował go Ed. Wagner według fotografii, której autorem był Julius Liebig.

Sygnatura: Teka 9/94

Tytuł ryciny: Standort des Copernicus-Denkmal in Thorn

Jest to drzeworyt sztorcowy barwny z około
1880 roku, niesygnowany.

Sygnatura: Tekla 9/98

Pomnik Mikołaja Kopernika

– fotografia wykonana około 1906 roku

Zdjęcie nieznanego autora, wykonane najprawdopodobniej jesienią, w tle ulica Chełmińska, liczni przechodnie oraz ciekawostka tramwaj.

Brązowa statua astronoma o wys. 2,6 m stoi na wysokim granitowym cokole, na którym widnieje złotymi literami wypisany łaciński napis w tłumaczeniu: "Mikołaj Kopernik Toruńczyk, ruszył Ziemię, zatrzymał Słońce i Niebo".

Pod cokołem studzienka, gdzie z paszczy delfina bije woda. Jest to nawiązanie do wcześniej istniejącego w okolicy ujęcia wody i zapewne pamiątka, jakoby Kopernik założył pierwszy wodociąg w Toruniu.

Sygnatura: Tekla 9/28

Pomnik Mikołaja Kopernika – fotografia wykonana przed 1918 r.

Fotografia została wykonana przez Atelier Jacobiego w Toruniu, na co wskazuje sucha pieczęć w dolnym prawym rogu zdjęcia.

Sygnatura: Tekla 9/26

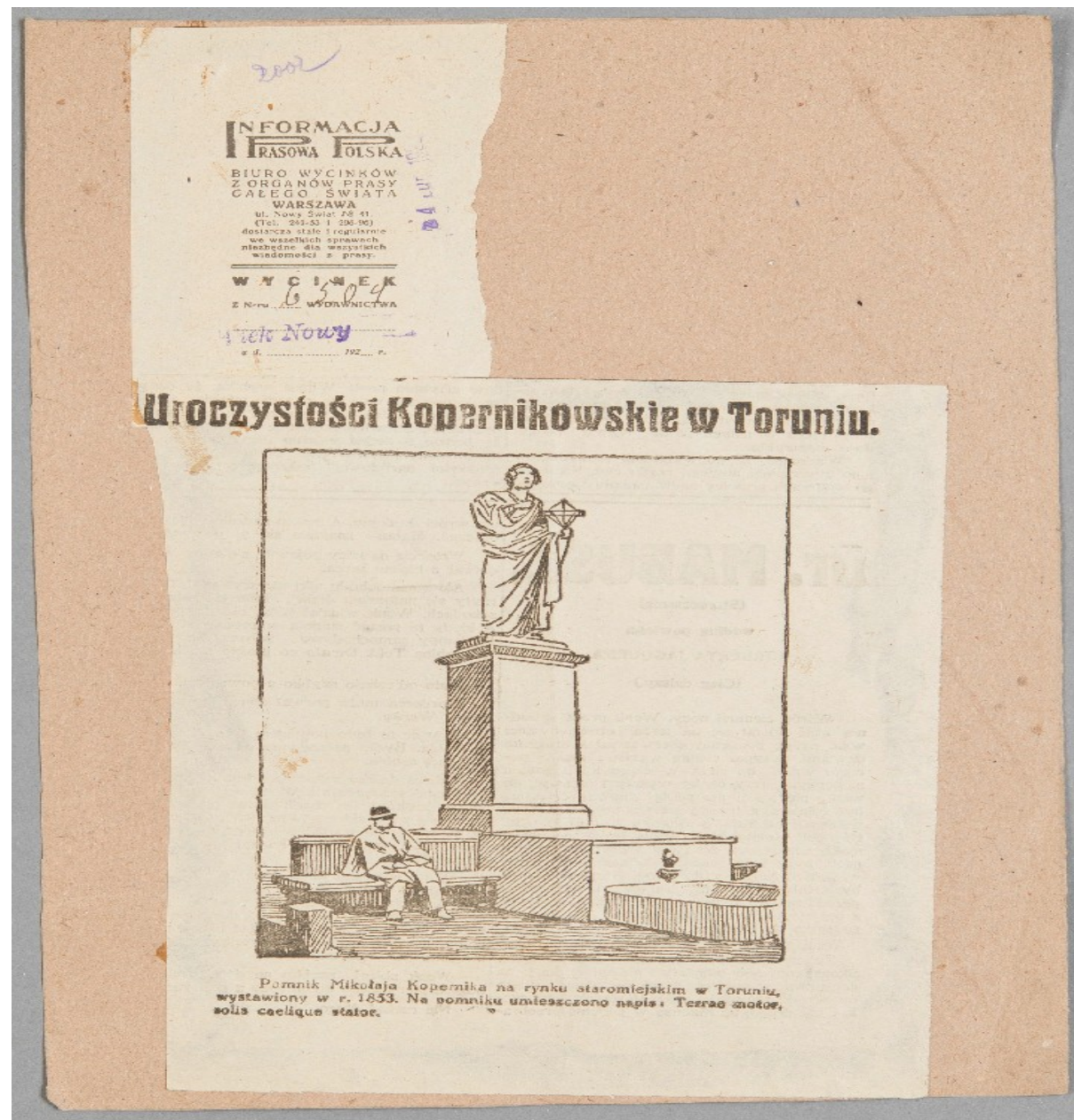

Pomnik Mikołaja Kopernika podczas uroczystości obchodów 450-lecia urodzin wielkiego astronoma

Drzeworyt, wycinek prasowy nadesłany dla Książnicy Miejskiej im. Mikołaja Kopernika w Toruniu w 1923 r. przez Informację Prasową Polską z N-ru 6504 wydawnictwa "Wiek Nowy".

Sygnatura: Teka 9/74

Pomnik Mikołaja Kopernika – fotografia wykonana przed 1939 r.

Pomnik z rynku toruńskiego, według projektu Christiana Friedricha Tiecka, odsłonięty w 1853 r.

Autorem tekstu *Nicolaus Copernicus Thorunensis. Terrae motor, Solis Caelique stator* na cokole jest toruński profesor Rudolf Brohm.

Sygnatura: Tekla 9/27

Pomnik Mikołaja Kopernika z okresu międzywojennego

- Pomnik Mikołaja Kopernika, koniec 1939 r. Widoczne zmiany z okresu międzywojennego – usunięto studzienkę przed pomnikiem aby zrobić miejsce dla torów tramwajowych.
- <http://blogpublika.com/2015/10/27/25-pazdziernika-1853-r-odsloniecie-pomnika-mikolaja-kopernika-w-toruniu/>

Widok na Rynek Staromiejski w 1967 r.

- W tym czasie rejon pomnika Mikołaja Kopernika był otwarty dla ruchu kołowego, w jego sąsiedztwie nadal jeździły tramwaje.
- Źródło: <http://blogpublika.com/2015/10/27/25-pazdziernika-1853-r-odsloniecie-pomnika-mikolaja-kopernika-w-toruniu/>

Pomnik Mikołaja Kopernika współcześnie

W 2003 roku doszło do gruntownej renowacji pomnika z okazji jego 150 rocznicy powstania. Wówczas odkryto, że astronom ma wąsy, które widać tylko z bliska. Pomnik został oczyszczony, przywrócona została kamienna studzienka z brązową paszczą delfina i półkolistym rezerwuarem, które znajdują się tuż przed pomnikiem. Elementy te zostały zdemontowane w okresie międzywojennym.

Źródło:

https://www.historiaposzukaj.pl/wiedza,obiekty,375,obiekt_pomnik_mikolaja_kopernika_w_toruniu.html

